

Přirozený pohyb obyvatelstva

Porodnost (natalita) – počet narozených dětí v určité oblasti za 1 rok

Úhrnná plodnost (fertilita) – průměrný počet narozených dětí na 1 ženu v plodném věku (Afrika – 5,0; Evropa – 1,7)

- Klesne-li plodnost pod 2,1 dětí na jednu ženu, pak populace vymírá

Úmrtnost (mortalita) – počet zemřelých v určité oblasti za 1 rok

- V rozvojových (zejména afrických) zemích úmrtnost (zejména mladých lidí) významně ovlivňuje nemoc AIDS

Pokud počet narozených, (resp. zemřelých) přepočítáváme na tisíc obyvatel, mluvíme o **hrubé míře porodnosti** (resp. **úmrtnosti**), uvádí se v ‰

Přirozený přírůstek – rozdíl mezi **porodností a úmrtností**, výrazně se liší ve vyspělých a rozvojových zemích

Demografická revoluce – vysvětluje změny v reprodukčním chování obyvatelstva (od neplánovaného počtu dětí a vysoké úmrtnosti po plánované rodičovství a nízkou úmrtnost díky lepší výživě a zdravotní péči). Vývoj porodnosti a úmrtnosti zobrazuje **demografický diagram**.

Demografická revoluce má **4 základní fáze** (různé země světa se nachází v různých fázích):

I – vysoká porodnost i úmrtnost, nízký přirozený přírůstek (některé africké státy – Etiopie, Somálsko, ...)

II – vysoká porodnost, rychle klesá úmrtnost, roste přirozený přírůstek (většina států Afriky (bez S Afriky a JAR), Arabský poloostrov, Afghánistán, ...)

III – rychle klesá porodnost, pomaleji úmrtnost, snižování přirozeného přírůstku (Latinská Amerika, S a J Afriky, J a JV Asie, ...)

IV – nízká porodnost i úmrtnost, nízký přirozený přírůstek (většina evropských zemí, Kanada, USA, Japonsko, Čína, Austrálie, ...)

- Ve druhé a třetí fázi mají země nejvyšší přirozený přírůstek

Mechanický pohyb obyvatelstva

- Souvisí s přesunem lidí z místa na místo, 2 formy mobility:
 - se změnou trvalého pobytu (stěhování)
 - bez změny trvalého pobytu (dojížděky)

Stěhování (migrace)

- **příčiny migrace:** ekonomické důvody (vyvolaly masové stěhování obyvatel z venkova do měst i mezi státy), rodinné důvody (sňatek, rozvod, stáří), politické, národnostní, náboženské důvody

1. vnitrostátní stěhování

- v **rozvojových zemích** převládá stěhování z **venkovských oblastí do měst**
- nejpřitažlivější jsou největší města (vyšší mzdy, pracovní příležitosti, ...)
- ve **vyspělých zemích** se stěhování z venkova do měst **zpomalilo** – důraz na **kvalitu bydlení** a životního prostředí, typické je stěhování z městských center na okraje – **suburbanizace**

2. zahraniční stěhování

- **emigrace** – vystěhování (udává se absolutně nebo na 1000 obyvatel)
- **imigrace** – přistěhování (udává se absolutně nebo na 1000 obyvatel)
- **migrační saldo: rozdíl** mezi počtem **přistěhovalých a vystěhovalých** na sledovaném území za určité časové období
- větší význam zahraničních migrací až po objevení a **kolonizaci Ameriky**
- **nucený přesun černochů** z Afriky (Guinejský záliv) do Ameriky (16. – 18. stol.)
- **masový rozměr** během 19. stol. (přistěhovalci do Ameriky ze všech států Evropy)
- důsledky – **decimování původního obyvatelstva** v Severní Americe, naopak v Jižní Americe promíchání Indiánů s přistěhovalci (míšenci)
- později země omezují počet přistěhovalců, většina zemí si stanovuje **kvóty**
- od poloviny 20. stol. má Evropa aktivní migrační saldo – **ekonomické a politické** důvody (z totalitních režimů a oblastí konfliktů)
- v současnosti hrají velkou roli **pracovní migrace** – např. ze zemí JV a V Evropy hlavně do zemí EU
- část kvalifikovaných lidí odchází z Evropy do Severní Ameriky
- problémy s přistěhovalci – někteří mají odlišnou mentalitu, ... – **rasismus**

Dojíždka

- hlavní příčinou je postupné oddělování míst bydliště, pracoviště a odpočinku
- nejdůležitější je dojíždka za prací, dále dojíždka do škol, za službami, rekreací, ...
- závislost vzdálenosti a intenzity dojíždky

Celkový přírůstek obyvatel – závisí na změně přirozeného přírůstku a migračního salda

- **celkový přírůstek = přirozený přírůstek + migrační saldo**

Práce s atlasem

1. Ke každému státu doplň fázi demografické revoluce, v níž se právě nachází (mapa Vývoj počtu obyvatel/Demografická revoluce):

- a) Brazílie
- b) Kanada
- c) Tunisko
- d) Ukrajina
- e) Indie
- f) Čad
- g) Turecko
- h) Jemen

2. Seřaď uvedené státy podle kojenecké úmrtnosti od nejvyšší po nejnižší (mapa Úmrtnost a její vývoj/Kojenecká úmrtnost): Finsko, Mali, Polsko, Mexiko, Pákistán, Čína.

.....

3. Zjisti výši (interval) úhrnné plodnosti v uvedených státech (mapa Porodnost a její vývoj/Úhrnná plodnost):
- a) Venezuela
 - b) Konžská demokratická republika
 - c) Japonsko
 - d) Polsko
 - e) Itálie
 - f) Mexiko
4. Z následující nabídky vyber státy, kde se v budoucnu (cca za 50 let) očekává nižší úhrnná plodnost než je zde dnes (mapa Porodnost a její vývoj/Úhrnná plodnost): Egypt, Švédsko, Česko, Indie, Mosambik, Španělsko, Irák, Saudská Arábie.
-

Práce s internetem

1. International Data Base (IDB) obsahuje také údaje týkající se přirozeného pohybu obyvatel všech zemí světa. Porovnej základní údaje o obyvatelstvu Česka, Číny a Čadu pro loňský rok. (<http://www.census.gov/ipc/www/idbnew.html>).

	Česko	Čína	Čad
Porodnost			
Úmrtnost			
Přirozený přírůstek (%)			
Naděje na dožití			
Dětská úmrtnost			
Plodnost			
Počet obyvatel			